

**УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І ПІДПРИЄМНИЦТВА**

**АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ
РОЗВИТКУ**

Колективна монографія

Під редакцією Нестерчук Ю.О.

Умань Видавець «Сочінський» 2017

УДК 338.43 ББК 65.32

С 76

*Друкується за рішенням вченої ради Уманського національного університету садівництва
(протокол №10 від 9 червня 2017року)*

Рецензенти:

доктор економічних наук, професор Коденська М.Ю.; доктор економічних наук, професор Малік М.Й.; доктор економічних наук, професор Непочатенко О.О.

Автори вміщених матеріалів висловлюють свою думку, яка не завжди збігається з позицією редакції. За зміст матеріалів відповідальність несуть автори. Матеріали подаються в авторській редакції.

Агропромисловий комплекс України: сучасний стан та проблеми розвитку /

Під ред. д.е.н., професора Ю.О. Нестерчук. - Умань: Видавець «Сочінський», 2017. - 220 с.

ISBN 978-966-2643-22-0

У монографії викладені результати дослідження проблем розвитку конкурентоспроможного агропромислового виробництва. Значну увагу приділено проблемам діяльності сільськогосподарських товаровиробників з організаційної, економічної та фінансової точок зору. В роботі висвітлено питання інноваційної та технологічної політики забезпечення поступального розвитку АПК України. Розроблено пропозиції щодо організації сільського малого підприємництва. Враховано вплив екологічних чинників на подальше функціонування аграрної сфери.

Розраховано на студентів, аспірантів, викладачів, наукових співробітників та фахівців, які займаються питаннями розвитку аграрної економіки.

УДК 338.43 ББК 65.32

ISBN 978-966-2643-22-0

© Уманський національний
університет садівництва, 2017

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ АПК

1.1. Агробизнес Республіки Беларусь: сучасне становище, проблеми і перспективи розвитку в умовах SMART-економіки (Жудро М.К., д.з.н., професор, Білоруський державний економічний університет, м. Мінськ; Жудро Н.В., к.з.н., доцент Білоруський національний технічний університет, м. Мінськ)	8
1.2. Особливості формування аграрного сектора економіки України в процесі трансформації національної моделі господарства (Кірдан О.П., к.е.н., доцент, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини)	17
1.3. Аграрні стартапи: зарубіжний досвід та українські реалії (Удова Л.О., к.е.н., старший науковий співробітник, Інститут економіки та прогнозування НАН України).....	23
1.4. Соціально-економічні аспекти інфраструктурного забезпечення сільських територій та агропромислового комплексу (Іртіщева І.О., д.е.н., професор, ДВНЗ «Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова»; Стегней М.І. д.е.н., доцент, Хаустова К.М., к.е.н., доцент, Мукачівський державний університет)	28
1.5. Маркетингові стратегії ціноутворення на ринку органічних продуктів харчування (Пенькова О.Г., д.е.н., доцент, Уманський національний університет садівництва).....	37
1.6. Фінансова державна підтримка та регулювання екологічної ситуації в Україні та зарубіжних країнах (Гузар Б.С., к.е.н., доцент, Уманський національний університет садівництва)	43
1.7. Інтегрована економічна діагностика у системі ситуаційного менеджменту (Ткаченко С.А., к.е.н., доцент, ВНЗ МТУ «Миколаївська політехніка»)	47
1.8. Методологічні засади дослідження інноваційного потенціалу конкурентоспроможного розвитку аграрного сектору економіки (Кернасюк Ю.В., к.е.н., Кіровоградська ДСГДС НААН)	52
1.9. Ретроспектива соціальної відповідальності в аграрному середовищі України (Кернос А. В., аспірантка, Уманський національний університет садівництва)	59
1.10. Організаційні та економічні аспекти соціально-спрямованого розвитку аграрного сектору Херсонщини (Мухіна І.А., к.е.н., доцент; Хорунжий І.В., к.с.-г.н., доцент, Херсонський державний аграрний університет).....	64
1.11. Суперечності приватизації земель сільськогосподарського призначення та шляхи їх вирішення (Щурик М.В., д.е.н., професор, Університет Короля Данила, м. Івано-Франківськ).....	69
1.12. Формування ринку землі і впровадження власності на землю - запорука відродження, економічної та екологічної стабільності українського села (Сонько С.П., д.геогр.н., професор, Уманський національний університет садівництва)	76
1.13. Соціально-економічні засади використання лісгосподарських земель: макрорегіональний зріз (Бандерич В.Б., аспірант, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу)	82

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ АПК

- 2.1. Особливості формування експортного потенціалу підприємств АПК в умовах євроінтеграції (Мельник І.О., к.е.н., доцент; Шамаєв А.С., Миколаївський національний аграрний університет) 89
- 2.2. Інтенсифікація виробництва плодів та ягід як ключовий напрям підвищення конкурентоспроможності підприємств (Михайлишина Л.В., к.е.н.; Длугоборська Л.В., Уманський національний університет садівництва) 95
- 2.3. Інноваційні системи біобезпеки у сільському господарстві (Прокопенко К.О., к.е.н., ст.н.с., Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України») 106
- 2.4. Сегментація ринку м'яса та м'ясопродуктів: цільова аудиторія (Шаймухаметова В.Р., Уманський національний університет садівництва)..... 112

РОЗДІЛ 3. СТАН ТА ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ І ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

- 3.1. Atrakcyjność inwestycyjna polskich przedsiębiorstw sektora spożywczego na przykładzie spółek notowanych na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie (Joanna Dmítruk, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie)..... 123
- 3.2. Механізм господарсько-економічних відносин в олійно-жировому підкомплексі АПК Вінницької області (Довгань Ю.В., асистент, Вінницький національний аграрний університет) 131
- 3.3. Обґрунтування вибору факторів, які чинять вплив на інвестиційну привабливість підприємств кондитерської галузі (Міронова Ю.В., к.е.н., доцент; Слободянюк О.Е., Вінницький національний технічний університет)..... 137
- 3.4. Дослідження сучасного стану кондитерського ринку України (Невлад В.Ф., к.е.н., доцент; Макушок О.В., к.е.н., доцент, Уманський національний університет садівництва) 142
- 3.5. Системи менеджменту на базі стандартів у харчовій промисловості (Сіднева Ж.К., к. е. н., доцент, Національний університет харчових технологій)... 147

РОЗДІЛ 4. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРОБІЗНЕСУ

- 4.1. Розвиток підприємництва в сільському господарстві України (Маренич Т.Г., д.е.н., професор, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка) 152
- 4.2. Напрями соціалізації економічної діяльності сільськогосподарського підприємства на прикладі «Асканійське» Херсонської області (Мухіна І.А., к.е.н., доцент; Хорунжий І.В., к.с.-г.н., доцент, Херсонський державний аграрний університет) 158
- 4.3. Досвід організації діяльності суб'єктів господарювання за участю товариства «Сільський господар» (Павлік І., аспірантка, Львівський національний університет імені Івана Франка) .. 164
- 4.4. Методичний інструментарій управління фінансовою безпекою суб'єктів підприємництва аграрної сфери економіки (Черненко О.С., к.е.н., науковий співробітник; Вдовенко І.С., аспірант, ННЦ «Інститут аграрної економіки») 170
- 4.5. Напрями підвищення ефективності використання оборотних активів (Колотуха С. М. к.е.н., доцент; Кравцова Л.Л., аспірант, Уманський національний університет садівництва)

4.6. Додана вартість як важливий індикатор розвитку сільського господарства Кіровоградської області (Лисенко А.М., к.е.н., доцент, Центральноукраїнський національний технічний університет)	182
4.7. Аналіз структури майна фермерського господарства та його фінансового стану (Киш Л. М., к.е.н., доцент; Дідик Ю.А., Вінницький національний аграрний університет)	188
4.8. Формування інвестиційної стратегії аграрного підприємства в умовах розвитку ринку інвестиційних ресурсів (Соколюк К.Ю., к.е.н., асистент, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ)	192
4.9. Системний підхід до формування інформаційного забезпечення оперативного управління у сільськогосподарському підприємстві на основі використання нових інформаційних технологій (Гринчак О.В., к.т.н., доцент; Давлетханова О.Х., к.е.н., доцент; Миколайчук Я.Л., к.е.н., Уманський національний університет садівництва)	198
4.10. Організація системи збуту підприємств-виробників сільськогосподарської продукції (Сопільняк І.С., аспірант, Уманський національний університет садівництва)	211

Аналіз структури майна фермерського господарства та його фінансовго стану

Киш Л. М., к.е.н., доцент

Дідик Ю.А., 42-МОА

Вінницький національний аграрний університет

Будь-яке діюче сільськогосподарське підприємство – це цілісний майновий комплекс, створений на основі підприємницької ідеї та сформований за рахунок матеріальних, нематеріальних і фінансових активів. Формування такого комплексу до певної міри є процесом нескінченним, через те що усі ресурси підприємства є вичерпними, мають строк корисної експлуатації, або їх використання регулюється жорсткими нормами (як, наприклад, у випадку із землею)¹.

В умовах ринку усі ресурси, необхідні для ведення господарської діяльності, дістаються приватному підприємству на платній основі. Умови такої оплати суттєво різняться в залежності від типу ресурсу та комплексу прав, що придбавається. Тому стратегічне завдання менеджера полягає у тому, щоб сукупні вигоди від використовуваних на постійній та/або тимчасовій основі об'єктів власності переважали сукупні витрати на їх залучення та експлуатацію.²

Додатковий дохід від виробничих ресурсів можливий на основі різниці ринкових цін їх залучення та вищої (порівняно з середньою) продуктивністю їх використання. Такий позитивний результат управління власністю може бути результатом більш вдалого технологічного комбінування ресурсів та порівняно ефективної організації виробничої діяльності (передусім, на основі інноваційної складової підприємницької діяльності).³

В обох випадках перевищення умовним прибутком, що відноситься до то чи іншого ресурсу, чи ринковою їх ціною договірної ціни його залучення у підприємство визначає вартість таких його нематеріальних активів як права користування залученим майном (майнові права).¹

Таким чином, ефективне ведення підприємством усіх видів діяльності стирає відмінності між змістом понять "об'єкти власності", "активи підприємства" та "ресурси підприємства", тому що підприємницьке управління об'єктами власності (представленими в них ресурсами), орієнтоване на максимізацію корисності кожного залученого у виробництво засобу та/чи зусилля, здатне перетворити зобов'язання підприємства щодо оплати залучених ресурсів (пасиви) у його додаткові переваги (активи). Наслідком є наукова та законодавча класифікація активів підприємств.

Основні характеристики активів підприємства як *об'єкта управління* І.А. Бланк наводить, зокрема, в наступному визначенні: "Активи – це контрольовані підприємством економічні ресурси, сформовані за рахунок інвестованого в них капіталу, які характеризуються детермінованою вартістю, продуктивністю і здатністю генерувати дохід, постійний обіг яких впродовж терміну користування пов'язаний із факторами часу, ризику та ліквідності".²

Матеріальні активи – це майнові цінності підприємства, у матеріальній, речовій формі. До них належать:

- основні засоби;
- незавершені капітальні інвестиції;
- запаси готової продукції;
- запаси виробничої сировини та матеріалів;

1. Вехи экономической мысли. Рынки факторов производства. – М.: Экономическая школа, 1999. – Т.3. – 496 с.

2. Вільямсон, Олівер Е. Економічні інституції капіталізму: Фірми, маркетинг, укладання контрактів / Вільямсон, Олівер Е. – К. : Вид-во "АртЕк", 2001. – 472 с.

3. Баумоль У. Микротеория инновационного предпринимательства. – Пер. с англ. Ю. Каптуревского; под ред.Т. Дробышевской. – М.: Изд-во Института Гайдара, 2013. – 432 с.

- об'єми незавершеного виробництва;
- обладнання, призначене до монтажу;
- малоцінні швидкозношувані предмети;
- інші матеріальні цінності.

Розглянемо структуру матеріальних активів ФГ "Врожайне" Шаргородського району Вінницької області.

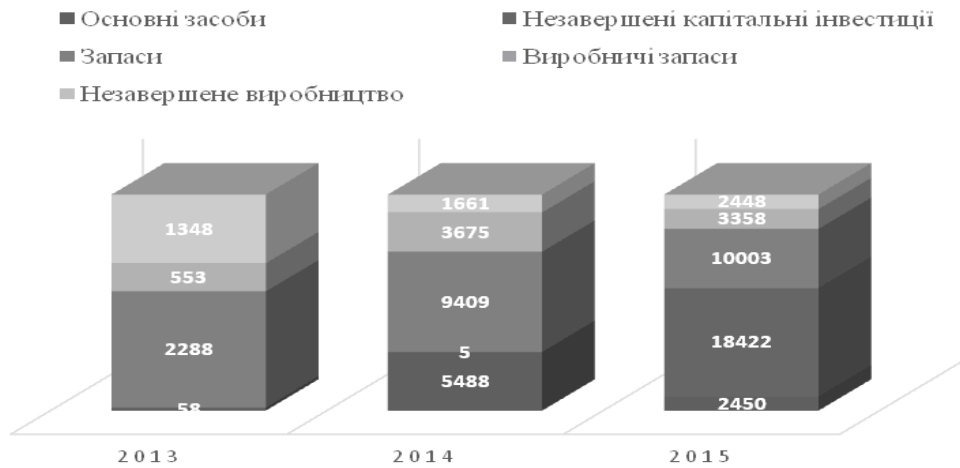

Рис1. Структура матеріальних активів ФГ "Врожайне" Шаргородського району Вінницької області

Як свідчать дані, структура матеріальних активів ФГ "Врожайне" є типовою. Найбільшу питому вагу займають основні засоби. Позитивною тенденцією є зменшення обсягів незавершених капітальних інвестицій, виробничих запасів та незавершеного виробництва. Тобто господарство має можливість збільшити свої грошові кошти.

Фінансові активи – це частина активів підприємства, яка являє собою фінансові ресурси: грошові кошти, цінні папери, боргові зобов'язання та право вимоги боргу. До них відносять:

- грошові активи у національній та іноземних валютах;
- дебіторська заборгованість;
- коротко- та довгострокові фінансові вкладення.

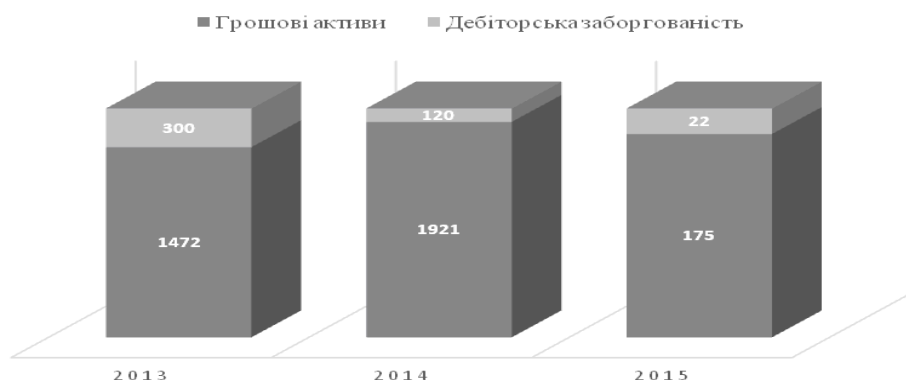

Рис 2. Структура фінансових активів ФГ "Врожайне" Шаргородського району Вінницької області

1. Боярко І. М., Гриценко Л. Л. Інвестиційний аналіз: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 400 с.

2. Бланк І.А. Управление активами. – К.: "Ника-Центр", 2000. – 720 с. – (Серія "Бібліотека фінансового менеджера". Вып 6).

В загальному підприємство знизило вартість своїх фінансових активів за досліджуваний період майже у 8 раз. Тобто зменшується дебіторська заборгованість, але одночасно скорочуються грошові активи. Зниження обсягів грошових активів значно впливає на ліквідність господарства.

Пасиви підприємства – це власність, визначена у вартості (грошах), боргове зобов'язання підприємства (юридичної або фізичної особи) по відношенню до іншого підприємства. Пасиви ще називають джерелами утворення активів.

Взагалі, управління пасивами – це управління формуванням грошових потоків на базі залучених підприємством об'єктів власності, які являють собою відповідні ресурси та режим їх використання.

Основними завданнями із складання пасивів підприємства є: 1) забезпечення його фінансової стійкості; 2) максимізація доходності капіталу; 3) залучення достатнього обсягу ресурсів та коштів для гарантування заданих менеджментом темпів розвитку.¹

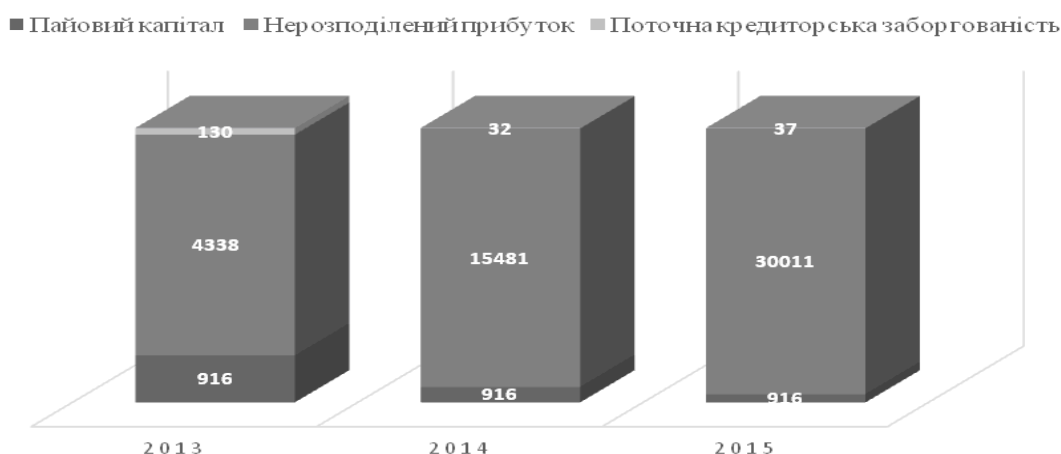

Рис 3. Структура пасивів ФГ "Врожайне" Шаргородського району Вінницької області

Серед пасивів ФГ "Врожайне" (рис.3) переважає пайовий капітал, що є типовим. Сума нерозподіленого прибутку за досліджуваний період не змінилась. А от обсяги кредиторської заборгованості суттєво зменшились.

Розглянемо чи достатньо на нашому підприємстві оборотних засобів для покриття своїх боргів, тобто показники ліквідності та платоспроможності (табл. 1).

1. Показники оцінки ліквідності та платоспроможності ФГ "Врожайне" Шаргородського району Вінницької області

Назва показника	Розрахунок на основі балансу			Відхилення 2013 р. до 2015 р.,	
	2013	2014	2015	Абс.	Відн.
Коефіцієнт покриття (загальний коефіцієнт ліквідності)	18,6	33,1	25,51	6,91	137,2
Коефіцієнт швидкої ліквідності	3,10	4,56	2,64	-0,46	85,2
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,21	1,96	0,11	-1,1	9,1
Робочий капітал (розмір власних оборотних засобів)	21440	31428	40565	19125	189,2
Частка оборотних засобів в активах	0,68	0,67	0,53	-0,15	77,9
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	0,96	0,98	0,98	0,02	102,1
Коефіцієнт фінансування	0,037	0,02	0,021	-0,016	56,8
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними запасами	0,95	0,97	0,96	0,1	101,1

Єрмоленко В.М. Майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств: теорія, законодавство, практика. Монографія / Єрмоленко В.М. – К. : Магістр–XXI сторіччя, 2005. – 304 с.

Наступним етапом є аналіз показників оцінки фінансової стійкості підприємства (табл. 2). Господарство зменшило коефіцієнти абсолютної та швидкої ліквідності. Перш за все це відбулось за рахунок скорочення суми грошових коштів. Дана тенденція є досить негативною і тривожною, оскільки свідчить про зниження можливостей термінового погашення боргів та їх погашення за рахунок вільних грошових коштів. Проте, за винятком коефіцієнта абсолютної ліквідності, значення даних показників знаходяться у межах нормативу. Коефіцієнт фінансування досить низький, тобто господарство практично не використовує позикові кошти. Це підтверджують коефіцієнти платоспроможності та забезпеченості власними оборотними запасами.

2. Показники оцінки фінансової стійкості ФГ "Врожайне" Шаргородського району Вінницької області

Назва показника	Розрахунок на основі балансу			Відхилення	
	2013	2014	2015	Абсолютне	Відносне
Коефіцієнт автономії	0,96	0,98	0,98	0,02	102
Коефіцієнт фінансової залежності	1,04	1,02	1,02	-0,02	98
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,67	0,66	0,52	-0,15	77,6
Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	0,67	0,66	0,52	-0,15	77,6
Коефіцієнт фінансової стабільності	26,42	48,82	46,98	-20,56	177,8
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	0,04	0,02	0,02	-0,02	98
Коефіцієнт концентрації власного капіталу (коефіцієнт автономії, коефіцієнт незалежності)	0,96	0,98	0,98	0,02	102
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,04	0,02	0,02	-0,02	98

Показники фінансової стійкості (табл.2) також підтверджують попередні висновки стосовно фінансової автономії та незалежності ФГ "Врожайне". Підприємство не використовує позикові кошти, є високоавтономним. Коефіцієнти маневреності власного та робочого капіталу свідчать про достатність власних фінансових ресурсів та робочого капіталу для фінансування необоротних активів і частини оборотних. Таким чином, господарство є фінансово стійким та незалежним.

Проведемо аналіз можливості банкрутства ФГ "Врожайне". Для нього найчастіше застосовують економіко-математичні методи і моделі, експертні оцінки, які з певною точністю визначають перспективну динаміку показників фінансового стану та очікувану платоспроможність.

Визначимо ймовірність можливого банкрутства за двофакторною моделлю вченого-економіста Е. Альтмана: за цією моделлю ймовірність банкрутства (індекс Z) розраховується відповідно до значень коефіцієнтів покриття (Кп) і коефіцієнтів автономії (Кл) на підставі рівняння:

$$Z = -0.3877 - 1.0736 * K_p + 0.0579 * K_l = -27.72$$

Отже, в нашому випадку від'ємні значення Z ($Z < 0$) свідчать про зменшення ймовірності банкрутства.

Таким чином, фінансовий стан та ймовірність банкрутства будь-якого підприємства безпосередньо залежать від складу його майна. Структура матеріальних активів та пасивів ФГ "Врожайне" є типовою. Найбільшу питому вагу займають основні засоби та пайовий капітал. За досліджуваний період зменшились дебіторська та кредиторська заборгованість. Підприємство є фінансово стійким та має низьку ймовірність банкрутства. Проте зниження обсягів його

грошових активів значно впливає на ліквідність господарства та зменшило коефіцієнти абсолютної та швидкої ліквідності. Позитивною тенденцією є зменшення обсягів незавершених капітальних інвестицій, виробничих запасів та незавершеного виробництва. Тобто господарство має можливість збільшити свої грошові кошти та виправити існуючу ситуацію.

Лтература.

1. Баумоль У. Микротеория инновационного предпринимательства. – Пер. с англ. Ю. Каптуревского; под ред. Т. Дробышевой. – М.: Изд-во Института Гайдара, 2013. – 432 с.
2. Бланк И.А. Управление активами. – К.: "Ника-Центр", 2000. – 720 с. – (Серия "Библиотека финансового менеджера". Вып 6).
3. Боярко І. М., Гриценко Л. Л. Інвестиційний аналіз: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 400 с.
4. Вехи экономической мысли. Рынки факторов производства. – М.: Экономическая школа, 1999. – Т.3. – 496 с.
5. Вільямсон, Олівер Е. Економічні інституції капіталізму: Фірма, маркетинг, укладання контрактів / Вільямсон, Олівер Е. – К. : Вид-во "АртЕк", 2001. – 472 с.
6. Єрмоленко В.М. Майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств: теорія, законодавство, практика: Монографія / Єрмоленко В.М. – К. : Магістр–XXI сторіччя, 2005. – 304 с.

**АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ**

Колективна монографія

Під редакцією д.е.н., професора Нестерчук Ю.О.

Комп'ютерне верстання
Коректура

М.І.Мальований
Л.М. Абрамець

Підписано до друку 26.12.2012 Формат 60*84/16 Папір офсет. Ум.арк. 13,72 Тираж
300 прим. Зам. №131

Видавець і виготівник «Соічнський» 20300, м. Умань, вул.Тищика, 18/19 Свідоцтво: серія ДК
№2521 від 08.06.2006 р. тел.: (04744) 4-64-88, 4-67-77 e-mail: vizavi08@mail.ru